

XV PODKARPACKI MIĘDZYSZKOLNY KONKURS WIEDZY O KULTURZE ANTYCZNEJ *NON SCHOLAE SED VITAE DISCIMUS*

Kilka informacji od Komisji Konkursowej oceniającej prace
pod przewodnictwem dra M. Podrazika:

Prace były oceniane dwupłaszczyznowo:

- płaszczyzna literacka (należało napisać **reportaż**, więc Komisja szukała w pracach jego elementów)

oraz

- płaszczyzna historyczna (zgodnie z tematem należało się skupić na jednej wybranej rozrywce starożytnych Greków)

Niestety w bardzo dużej ilości prac **pominięto zupełnie pierwszy aspekt** :(

Lista drużyn zakwalifikowanych do Finału Konkursu Antycznego:

(kolejność przypadkowa)

1. Barbara Domoń, Kamil Buda, Kinga Jedziniak - op. Magdalena Inglot - Akademickie LO z oddziałami dwujęzycznymi Rzeszów
2. Joanna Ośliżło, Mikołaj Pączek, Aleksandra Tomczyk - op. Katarzyna Milcarek - Mróz - I LO Rzeszów
3. Maksymilian Sarna, Piotr Wojtuń, Wiktoria Wałas - op. Dwujęzyczne Liceum Uniwersyteckie - op. Alina Paliwoda - Wielgos
4. Jagoda Hawaj, Mateusz Śnieżek, Martyna Świeboda - op. Jolanta Żółkoś - ZSNG Krosno
5. Martyna Pietrucha, Krzysztof Janik, Jakub Barański - op. Marcin Jasiński - VI LO Rzeszów
6. Julia Bielecka, Maja Fedak, Emily Marzec - op. Renata Szmuc - I LO Przemyśl
7. Jagoda Kuźmik, Marek Kawa, Karolina Ciura - op. Alina Paliwoda - Wielgos - II LO Rzeszów
8. Wiktoria Wosiewicz, Wiktoria Faber, Patrycja Koszela - op. Katarzyna Kudroń - ZSEiO Krosno
9. Arkadiusz Południak, Sebastian Gorzelany, Tymoteusz Kuc - op. Marcelina Siembab - Zespół Szkół Ekonomicznych Rzeszów

Serdecznie gratulujemy!

Finał Konkursu odbędzie się **6 marca 2023r. (środa) o godz. 9.30** w gmachu głównym Uniwersytetu Rzeszowskiego (duża aula) ul. Rejtana 16c.

Eliminacje finałowe obejmują przygotowaną wcześniej przez drużyny prezentację „scenki rodzajowej” na wybrany przez siebie temat oraz odpowiedź na pytania z zakresu kultury antycznej (zagadnienia poniżej). Czas przeznaczony na prezentację **nie może przekraczać 10 minut**.

UWAGA – dot. części ustnej Konkursu (ZMIANY!):

Poniżej znajdują Państwo zestawy i wskazówki bibliograficzne opracowane przez Przewodniczącego Jury prof. dr hab. Piotra Berdowskiego.

Każda drużyna wybiera spośród poniższych **TYLKO 2 ZESTAWY** i się przygotowuje do rozmowy z Komisją (proszę uwzględnić podaną przez Profesora literaturę).

Wybrane przez drużynę zestawy należy zgłosić drogą mailową max **do 20 lutego 2024r.**

1.1. Polis, grecki model miasta-państwa.

1.2. Pompeje, miasto odkryte z popiołów.

2.1. Świat poematów homeryckich (autorstwo, gatunek, warsztat literacki Homera, przedstawione wartości, ideały).

2.2. Pogrzeb w Grecji i w Rzymie.

3.1. Tragedia grecka i twórczość Sofoklesa.

3.2. Toalety i higiena Rzymian.

4.1. Obyczaje seksualne Greków.

4.2. Złoty okres rozwoju poezji łacińskiej i jej wybrani przedstawiciele: Wergiliusz, Horacy i Owidiusz.

5.1. Filozofia grecka od Talesa do Arystotelesa.

5.2. Rzymianie przy stole.

6.1. Matżeństwo w Grecji.

6.2. Książki i biblioteki w Grecji i w Rzymie.

7.1. Grecki sympozjon.

7.2. Znaczenie sztuki wymowy w republikańskim Rzymie na przykładzie Cicerona.

8.1. Wychowanie i edukacja w Grecji i Rzymie.

8.2. Znaczenie sportu w Grecji.

9.1. Komedia attycka i Arystofanes.

9.2. Religie i religijność Rzymian.

10.1. Medycyna w Grecji i w Rzymie.

10.2. Narodziny chrześcijaństwa i literatury chrześcijańskiej (pisma kanonu *Nowego Testamentu*).

Wskazówki bibliograficzne:

Poniższe wskazówki mają na celu ukierunkowanie uczniów w doborze lektur umożliwiających przygotowanie się do części ustnej konkursu. Polecane publikacje nie stanowią wyczerpującej listy i nic nie stoi na przeszkodzie, aby uczeń na własną rękę sięgał po inne pozycje. Stopień trudności zalecanych publikacji jest różny, choć w

zdecydowanej większości są to publikacje popularnonaukowe. Warto, aby lekturze towarzyszyło twórcze wykorzystanie zasobów Internetu (Wikipedia, ilustracje przedstawiające zabytki, filmy dokumentalne, np. na YouTube). Rzecz jasna, należy korzystać ze wszystkich tych materiałów krytycznie i z otwartą głową. W Internecie sąsiadują ze sobą informacje rzetelne i wartościowe oraz ujęcia sensacyjne i nieudokumentowane. Rozpoznawanie obu rodzajów treści jest niebagatelną i cenna umiejętnością, którą nabywamy w toku nauki.

1.1.

Literatura na temat *polis* jest bogata. Praktycznie każdy podręcznik do historii starożytnej Grecji wyjaśnia jej istotę. Najwygodniej będzie się zapoznać z rozdziałem *Miasto w epoce klasycznej* w książce: **Osborne, R. (red.), *Grecja klasyczna: 500-323 p.n.e.*, Warszawa 2002.**

Dla osób zainteresowanych szczegółowymi informacjami na temat funkcjonowania odmiany demokratycznej *polis*, na przykładzie Aten, można polecić podręcznik **Bravo, B., Węcowski, M., Wipszycka, E., Wolicki, A. 2009: *Historia starożytnych Greków. Tom II. Okres klasyczny*, Warszawa, strony 298-523.** Proszę pamiętać jednak, że jest to materiał wymagający, przeznaczony dla studentów, nie oczekuje się więc od uczniów przyswojenia prezentowanych tam informacji.

Inną publikacją szczegółową jest **Hansen, M.H., *Polis. Wprowadzenie do dziejów greckiego miasta-państwa w starożytności*, Warszawa 2011.** Można skorzystać z niej selektywnie, czytając np. rozdziały 4-8.

1.2

Szczęśliwie nie brakuje w języku polskim publikacji na temat Pompejów. Najprościej sięgnąć po jedną z nich, np. **Beard, M., *Pompeje: życie rzymskiego miasta*, Poznań 2010.** Jest to książka napisana przez wybitnego badacza antyku a przy tym aktualna.

Wymiennie można wybrać jedną ze starszych publikacji, np. **Grant, M., *Miasta Wezuwiusza: Pompeje i Herkulanum*, Warszawa 1986** lub **Étienne, R., *Życie codzienne w Pompejach*, Warszawa 1971.**

2.1.

Dobrym wyborem będzie sięgnięcie po książkę: **Patzek, B., *Homer i jego czasy*, Warszawa 2007.** Dla zorientowania się w języku i technice poetyckiej Homera należałoby się zapoznać przynajmniej z fragmentami *Iliady* i *Odysei*.

2.2.

Podstawowe informacje na temat pogrzebów w Grecji i w Rzymie w: **Winniczuk, L., *Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 2006** (rozdziały: *Ostatnie pożegnanie w Grecji* i *Ostatnie pożegnanie w Rzymie*).

3.1.

O Sofoklesie: **Stabryła, S., *Śpiewaj mi muzo: cztery opowieści o poetach greckich: [Safona, Homer, Arystofanes, Sofokles]*, Katowice 1988** (rozdział: *Pierwszy lepszy uczeniwy Ateńczyk. Opowieść o Sofoklesie*). W rozdziale tym Czytelnik znajdzie także podstawowe informacje o tragedii greckiej.

Dla pragnących dowiedzieć się nieco więcej o tragedii można polecić książkę **Romilly, J. de, *Tragedia grecka*, Warszawa 1994.**

Idealnym rozwiązaniem byłoby przeczytanie wybranej tragedii Sofoklesa, przykładowo, *Król Edyp* lub *Antygona*.

3.2.

Na temat rzymskich toalet i higieny istnieje tylko jedna publikacja książkowa w języku polskim, za to fascynująca: **Wypustek, A., *Imperium ścieku, szamba i wychodka: przyczynek do historii życia codziennego w starożytności*, Warszawa 2018.**

4.1.

Wyczerpująca wiedza na temat obyczajów seksualnych Greków znajduje się w książce: **Reinsberg, C., *Obyczaje seksualne starożytnych Greków*, Gdynia 1998.**

O ile książka Reinsberg skupia się głównie na praktycznych aspektach seksu w starożytnej Grecji, publikacja **Włodzimierza Lengauera, *Eros Greków*** (Kraków 2023) ujmuje seksualność Greków także w kontekście kultury. Najlepiej przeczytać obie książki.

Zjawisko homoseksualizmu w świecie greckim jest omówione w obu publikacjach, jednak od niedawna dysponujemy również monografią na ten temat pióra dwójki polski badaczy: **Pawła Sawińskiego i Andrzeja Wypustka, *Homoseksualność i homoerotyzm w świecie starożytnym*** (Kraków 2023). Dla osób pragnących rozszerzyć swoją

wiedzę na temat seksualności Greków jest to rzecz godna polecenia (należy wybrać odpowiednie rozdziały z książki).

4.2.

Podstawowe informacje na temat Wergiliusza, Horacego i Owidiusza można znaleźć w każdej historii literatury łacińskiej. Syntetyczny przegląd twórczości tych poetów daje: **Stabryła, S., *Starożytny Rzym*, Warszawa 1992** (strony: 97-114 118-126).

Zawsze warto zapoznać się, choćby w niewielkich fragmentach, z twórczością wymienionych poetów.

5.1

Krótką i syntetyczną charakterystykę filozofów i ich koncepcji od Talesa do Arystotelesa można znaleźć w książce: **Stabryła, S., *Starożytna Grecja*, Warszawa 1988** (strony 65-72, 121-131).

Osobom poszukającym wiedzy szczegółowej można polecić książkę: **Reale, G., *Myśl starożytna***, Lublin 2003.

5.2.

Podstawowe informacje można znaleźć w: **Winniczuk, L., *Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 2006** (rozdział: *Przy stołach w Rzymie*).

Warto zaglądnąć do rzymskiej książki kucharskiej Apicjusza (*O sztuce kulinarnej: ksiąg dziesięć*, Toruń 1995 [lub 2012]) po to, aby zapoznać się z kilkoma przykładowymi przepisami kulinarnymi.

6.1.

Na temat małżeństwa w Grecji i relacji w obrębie greckiej rodziny można przeczytać w książce: **Wypustek, A., *Życie rodzinne starożytnych Greków*, Wrocław 2007**. W trakcie lektury można opuścić informacje szczegółowe na temat prawnych aspektów zawierania małżeństwa, jak również małżeństwa w epoce hellenistycznej.

W bardziej skondensowanej formie o małżeństwie w Grecji można przeczytać w książce: **Winniczuk, L., *Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 2006** (rozdział: *W rodzinie greckiej*).

6.2.

Podstawowe informacje w: **Winniczuk, L., *Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 2006** (rozdziały: *Grecy wśród książek i Rzymianie wśród książek*).

7.1.

O greckim sympozjonie można przeczytać w: **Winniczuk, L., *Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 2006** (rozdział: *Grecy przy stołach*).

Bogatsze, ale i bardziej wymagające ujęcie: **Węcowski, M.: *Sympozjon, czyli wino jako źródło kultury***, w: **W. Lengauer, Majewski, Paweł, L. Trzcionkowski (red.), *Antropologia antyku greckiego. Zagadnienia i wybór tekstów***, Warszawa 2011, 399-413.

7.2.

Syntetyczne omówienie oratorskiej twórczości Cycerona: **Stabryła, S., *Starożytny Rzym*, Warszawa 1992** (strony: 66-81).

Optymalnym byłoby sięgnięcie po którąś z mów Cycerona, np. jedną z wygłoszonych przeciwko Caitilinie (Marek Tulliusz Cynceron, *Mowy przeciwko Katylinie*, tłum. I. Żółtowska Warszawa 1996) lub Markowi Antoniuszowi (Cynceron, *Filipiki. Mowy przeciwko Markowi Antoniuszowi*, tłum. K Ekles [Biblioteka Antyczna], Warszawa 2002).

8.1.

Podstawowe informacje w: **Winniczuk, L., *Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 2006** (rozdziały: *Nauka i wychowanie w Grecji* oraz *Wykształcenie i wychowanie w Rzymie*).

Osoby zainteresowane wiedzą szczegółową mogą sięgnąć po klasyczna już monografię: **Marrou, H.I., *Historia wychowania w starożytności***, Warszawa 1969.

8.2.

Wszystkie potrzebne informacje Czytelnik znajdzie w: **Swaddling, J., *Starożytne igrzyska olimpijskie***, Poznań 2004.

Osoby zainteresowane szczegółami mogą sięgnąć po książkę: **Miller, S.G., *Starożytni olimpijczycy: sportowe życie antycznej Grecji***, Warszawa 2006.

9.1.

O Arystofanesie: **Stabryła, S., *Śpiewaj mi muzo: cztery opowieści o poetach greckich: [Safona, Homer, Arystofanes, Sofokles]*, Katowice 1988** (rozdział *Sługa Dionizosa i Afrodyty. Opowieść o Arystofanesie*).

Idealnym rozwiązaniem byłoby przeczytanie wybranej komedii Arystofanesa. Wszystkie walory jego kunsztu poetyckiego można znaleźć przykładowo w *Lizystracie* (tłum. **Janina Ławińskiej-Tyszkowskiej**). Od niedawna dysponujemy nowym tłumaczeniem *Lizystraty* autorstwa **Olgi Śmiechowicz** (Katowice 2022). Trzeba go umieścić w nurcie feministycznym i interwencyjnym, związanym tzw. Czarnym Protestem z 2021 roku. Język przekładu jest dowcipny, dosadny i dowodnie pokazuje, że komedie Arystofanesa są wciąż żywą i fascynującą literaturą. O samej komedii *Lizystrata* można przeczytać w książce: **Śmiechowicz, O., *Arystofanes*, Warszawa 2015** (strony 235-258).

9.2.

Najlepiej sięgnąć po: **Gillmeister, A., Musiał, D., *W cieniu Kapitolu: religia starożytnych Rzymian*, Kraków 2012**.

Alternatywnie: **Winniczuk, L., *Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 2006** (rozdział: *Wierzenia i obrzędy, święta i widowiska w Rzymie* - można opuścić widowiska).

10.1.

Podstawowe informacje w: **Winniczuk, L., *Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 2006** (rozdziały: *W trosce o zdrowie. Medycyna w Grecji* oraz *Medycyna w Rzymie*).

10.2.

Literatura na temat pism *Nowego Testamentu* jest niezmiernie duża, choć prac napisanych z perspektywy warsztatu historyka jest już znacznie mniej. W języku polskim bezkonkurencyjnym jest podręcznik: **Ehrman, B.D., *Nowy Testament: historyczne wprowadzenie do literatury wczesnochrześcijańskiej*, Warszawa, Stare Groszki 2014**. Książka ma ogromne rozmiary, więc trzeba z niej skorzystać selektywnie. Przeczytanie pierwszych dziesięciu rozdziałów da wyobrażenie o okolicznościach narodzin i autorach najstarszych tekstów chrześcijańskich.

Dla osób chcących uchwycić kontekst powstania Starego i Nowego Testamentu można polecić książkę: **Liverani, M., *Nie tylko Biblia: historia starożytnego Izraela*, Warszawa 2017**.

Organizator: Zakład Historii Starożytnej i Orientalistyki Instytutu Historii UR
VI Liceum Ogólnokształcące w Rzeszowie

Patronat Honorowy : JM Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego
Dyrektor Zespołu Szkół Nr 1 w Rzeszowie
Podkarpacki Kurator Oświaty

Patronat medialny:

SuperStudent.pl